

30 Oktober 1967

9198-01-06
ERS
1575-038-01

Aan het Bestuur van de Ver. "Ned. Herv. Stichtingen voor Zenuw- en
"Geesteszieken"
t.a.v. de WelEd. Geb. Heer Strop
"Licht en Kracht" Denneweg 9
A S S E R

Mijne Heren,

In aansluiting op ons gesprek dd. 29 September j.l. doe ik U hierbij toe-
komen de bij de Vierdag alsnog aangevraagde, aanvullende offerte.
Deze offerte is gebaseerd op het besproken en te weten een dispositie
verdeeld over Hoofd-, Rug-, en Pedaalwerk als omschreven in de offerte
van van Vulpen uit Utrecht.

De prijsvergelijkingen laten het volgende beeld zien:

Van Vulpen Utrecht

f. 87.650.--. incl. reis-, verblijf-, takel- en hijskosten, elektrische installatie
in het orgel zelf, te weten verlichting, schakelaars met geleid-
dingen naar licht en krachtelelementen. Aansluiting van deze instal-
latie aan het stroomnet van het gebouw is voor Uw rekening.
Levertijden 18-24 maanden.

Fa. Vierdag Enschede

f. 71.824.--. incl. reis-, verblijf- en verzekeringskosten tot aan de kerk
levertijden plm. 18 maanden.
Ter betere vergelijking heb ik de fa. van Vulpen gevraagd, welke de meerkosten
souden zijn van eventuele eiken orgelkasten in vergelijking tot Oregon-pine.
Hierop werd mij medegedeeld dat hiernaan geen meerkosten verbonden souden
worden.

/ beleggen

Ten aanzien van de offerte Vierdag moet ik opmerken, dat de kosten van
elektrische geleidingen e.d. in het orgel, rasterwerk boven de pijpen in het
front/hulp bij takel- en hijswerk alleen reeds voor de geleidingen en het
takelwerk plm. f. 1.500.--. zullen bedragen, zodat de prijs van Vierdag zal
stijgen tot plm. f. 73.500.--.

Het voorstel, de indeling van het orgel te wijsigen wat de keuze van het
tweede klavier betreft, is voortgekomen uit het bezichtigen van de kerk, die
nagenoeg gereed is.

Bij plaatsing van een borstwerk zal de hoofdorgelkas hoger moeten oprijzen,
sodat de invloeden van de verwarming in gestegen temperatuur en gedaalde
vochtigheidspercentages nadelig werken op de stemming van het pijpwerk en
de werking van houten delen. De stemmingverschillen tussen een gesloten
borstwerk en het open hoofdwerk aan de frontzijde zullen in de verwarmings-
periode duidelijk merkbaar worden bij gekoppeld spel.

ERS

9198-03-06
2575-03-02
2

Het borstwerkpijwerk zal trager de gewijsigde temperatuur verwerken. Bij het gekozen verwarmingsysteem is het dringend geraden zoveel mogelijk de hoogste temperaturen en laagste vochtigheidsgehalten te ontgaan, hetgeen het gevolg is van een oplopende temperatuursgradiënt bij het hete-lucht systeem.

Het gebruik van het instrument in de onderhavige kerk zal mede de dispositie en opbouw dienen te bepalen. Een meer liturgisch gerichte Eredienst vereist een snel wisselen van klanksterkte en timbre in de resposoria- en liederenbegeleidingen en intonaties, tengevolge waarvan m.i. moet worden afgesien, ten eerste van reserveringen van registers of een werk (klavier) ten tweede van een Borstwerk.

Het karakter van een Borstwerk is meer intiem, waarbij het muzikale nut daarvan meer ligt op het vlak van het instrumentale musiceren, dan op dat in de begeleidingssector.

Het rugwerk daarentegen heeft meer een gerichte klank en kan meer als een gelijkwaardige tegenspeler van het hoofdwerk benut worden, zowel op solistische- als op begeleidingsniveau. Het wederzijds begeleiden van een cantus-firmus stem, - ik dank hierbij vooral aan het begeleiden van nog onbekende liederen, en dat zijn er vele, zowel in het oude- als nieuwe gezangboek- is zeer wel mogelijk bij een rugwerk als tweede klavier.

Het grote gevaar van het begeleiden van meerdere coupletten van één lied in een opstelling van borstwerk als tweede klavier is daarin gelegen, dat tengevolge van een zodanige opstelling zeer beperkte alternatieven in klankkleur en klanksterkte sintonig en vervlakkend werken.

Als recreatierruimte de kerk gebruikend b.v. voor het geven van muzikale manifestaties, waarbij het orgel een belangrijke rol moet vervullen, hetzij solistisch, hetzij begeleidend een koor of solisten of een klein kamermuzikaal ensemble, dient een orgel van twee klavieren en 16 stemmen dat waarlijk niet als een groot orgel kan worden gekwalificeerd, een zo goed mogelijk uitgebalanceerde opstelling te hebben.

Elke stem moet er "zijn". Elke zwakke plek, hoe gering ook in opstelling, afwerking en of intonatie zal obstinatief een drang naar verbetering oproepen.

Tenslotte stelt Uw nieuw gebouwde kerk, door vormgeving en verzorging van het interieur navanante eisen aan indeling en afwerking van een orgel. In deze is het beste de vijand van het goede.

Ter Uwer oriëntatie stel ik U voor beide orgelmakerijen te bezoeken, te weten te Enschede en Utrecht, het nieuwe orgel van 14 stemmen van Vierdag in Amsterdam West en het nieuwe van Vulpen orgel in de Eusebiuskerk te Arnhem (in het koor der kerk) van 16 stemmen (incl transmissie) te beluisteren. Het laatste orgel heeft, evenals het eerste een borstwerk. Ter vergelijking van de betekenis en bruikbaarheid van rug- en borstwerk stel ik U voor het orgel te bezien in de Nicolaïkerk te Utrecht, waar ik zelf organist ben. Dit orgel biedt U aan één plaats een fraaie vergelijking. Gebouwd door Maroussen in Aabenraa (Denemarken) heeft dit orgel 3 klavieren en 33 stemmen, verdeeld over Hoofd-, Rug-, Borst-, en Pedaalwerk.

ERS

g 198-05-06
2073-02-03

3

De Firma Vierdag heeft in zijn betere stijl van de laatste 7 jaren nog geen rugwerk gebouwd, doch zal in 1968 een 2 klaviersorgel met Rugwerk in Goor plaatsen.

de Firma van Vulpen heeft laatstelijk een rugwerk met een vrij pedaal geplaatst, toegevoegd aan een door hem gerestaureerd historisch orgel in Nijnsheerenland (1967) en nieuw gebouwd in de Dom in Bremen, waar hij een groot 3 klaviers werk leverde. Beide projecten liggen i. n. o. g. a. l. uit de route Enschede-Arnhem-Utrecht-Amsterdam. Mocht U zich in Nijnsheerenland willen overtuigen van de klank-en andere kwaliteiten, dan ben ik uiteraard gaarne daartoe bereid.

Indien U zich met het voorgestelde schema kunt verenigen, dan zou ik gaarne enige data van U ontvangen in de tweede helft van November, waaruit ik een keuze kan maken en daarna het bezoek kan voorbereiden.

Vertrouwend U met het vorenstaande uitvoerig te hebben voorgelicht, verblijf ik met gevoelens van de meeste hoogachting, gaarne Uw